

Abstract

Several new disciplines with the purpose of investigating the human race/s from different perspectives were established in the 19th c - e.g. physical anthropology and evolutionary biology. This development coincided with the establishment of new pictorial techniques facilitating the production and dissemination of images illustrating the research results produced within these disciplines.

The aim of the project is to investigate how pictorial material was used in this scientific context, i.e. *how* humans were illustrated as species and races in scientific illustrations between 1800-2000. Questions asked are: what was the function of images in this scientific practice, what pictorial techniques were put into practice, and what pictorial rhetoric did they develop and how did the pictures produced diffuse to other areas.

The material will be analysed by making a comparative analysis of illustrations produced within this period with a special focus on technique, function and rhetoric. Theoretical the study states that scientific illustrations must be seen as a product of the scientific and technological conditions and also ideological and epistemological assumptions. The image does not just reflect reality; it is also a witness and a product of the scientific practice.

Illustrations produced in the realm of science has been particularly powerful and persistent; even if new scientific results contradict what is shown, they still play a part in popular culture an everyday life.

Beskrivning

Vi känner alla igen bilden av den evolutionära stegen där den krökta, håriga, schimpansen stegvis förvandlas till en upprättgående, om än hårig, människoapa för att slutligen, vid stegens krön, utvecklas till den rakryggade, icke hårbeklädda människoarten homo sapiens. Även människoraserna, gestaltade i rött, gult, svart och vitt, med tillhörande givna fysionomiska drag, tillhör de bildretoriska uttryck som spridits frekvent under senaste århundraden och som vi alla är tämligen bekanta med.

Många av dessa bilder började produceras i och med ingången till 1800-talet när nya bildproduktionsmetoder skapade möjlighet till en mer storskalig produktion och effektiv spridning av bildmaterial. Dessa teknologiska landvinningar sammanföll med etablerandet av nya vetenskapliga discipliner som exempelvis fysiska antropologi och evolutionsbiologi, där människan som art och ras vann ett alldeles särskilt intresse. Genom bilderna kunde man snabbt, till en stor publik, tillgängliggöra både de nya vetenskapliga landvinningarna och de ideologiska antaganden som genomsyrade dessa discipliner. Med förändrad bildteknologi, vetenskapliga intressen och ideologiska övertygelser förändrades efterhand bildmaterialet men i alla skeden vittnar de om tidens föreställningar kring människan som art och ras.

Dessa bilder utgör inte bara en vittnesbörd om dåtida vetenskapliga och ideologiska antaganden, de har också en effekt på våra tankar och föreställningar om människan som art och ras idag. En anledning är att de förändringar i bildretorik och visuell gestaltning som uppstått genom att vetenskaperna producerat nya forskningsresultat inte nödvändigtvis inneburit att gamla bildretoriska gestaltningar ersatts. Tvärtom finns en tendens att gamla bildformer och gestaltningar lever kvar och kontinuerligt reproduceras – trots att de står i strid med nya vetenskapliga landvinningar.

Kraften hos dessa vetenskapliga bilder och överhuvudtaget insikten om bildens allt mer ökade betydelse i vårt visuellt orienterade samhälle gör det viktigt att undersöka hur detta material konstruerade och producerade föreställningar kring människan som art och ras. Ett övergripande mål med studien är att lyfta fram den betydelse som bilden haft som verktyg i den (ras)vetenskapliga praktiken och hur det bildmaterial som producerats där skapat en långlivad bildretorik som levt kvar långt utanför de vetenskapliga domänernas gränser och styrt allmänna föreställningar om människan som art och ras. Seglivade föreställningar som än idag kopplar mänskliga yttre attribut som hud-, hårfärg och kroppslig fysionomi till idéer om (biologiska) raskategorier under det mänskliga artbegreppet homo sapiens.

Följande projekt syftar därför till att undersöka hur vetenskapen använt sig av olika illustrationspraktiker för att gestalta människan som art och ras. Centrala frågor är:

- Hur har människan som art och ras gestaltats inom discipliner som ex. fysisk antropologi och evolutionsbiologi från 1800-talet tills idag?
- Vilka bildtekniska lösningar har tagits i bruk vid olika perioder och i olika disciplinära sammanhang?
- På vilket sätt bär bildmaterialet vittnesbörd om den vetenskapliga praktiken, både vad gäller epistemologiska positioner, metodologiska lösningar och ideologiska antaganden?

- Vilka bildretoriska formler har visat sig särskilt effektiva och seglivade?

Undersökningen kommer primärt att fokusera på svenskt material från 1800 till idag. Metodmässigt kommer en komparativ analys, som fokuserar på bildernas funktionella, tekniska och retoriska aspekter, att genomföras. Den funktionsanalytiska hållning som studien bygger på förutsätter att analysen av bildmaterialet måste kopplas till såväl det institutionella sammanhanget som dokumentets sammanhanget, dvs. bilden måste förstås utifrån den publikation den är en del av (vilken typ av dokument och vilken typ av teknik) och den vetenskapliga praktik den ingår i.

Projektet är tänkt att fortgå under tre år. Under år ett sker en inventering av bild- och illustrationsmaterial i vetenskapliga publikationer som beskriver människan som art och ras (ex. fysisk antropologi och evolutionsbiologi). År två avsätts för bildanalys med fokus på teknik, funktion och retorik kopplat till vetenskaplig institutionell praktik och under år tre sker en sammanställning av resultatet i form av två vetenskapliga artiklar i internationella tidskrifter samt en mer populärvetenskaplig text på svenska.